

levads
Ukrainas
vēsturē

VALDIS KLIŠĀNS

Ievads Ukrainas vēsturē

ZVAIGZNE ABC

947.7(091)
Kl 680

Guntas Plotkas iekšlapu un vāka dizains

Valdis Klišāns

IEVADS UKRAINAS VĒSTURĒ

Autora redakcijā

Korektores *Zinta Stikute, Evija Stikute*

Tehniskā redaktore *Iveta Kļaviņa*

Kartogrāfe *Rīta Saurova*

Maketētāja *Irēna Kivliņa*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. S-1286.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Valdis Klišāns, 2022

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-139-0

1

Aizvēsture mūsdienu Ukrainas teritorijā

Vēstures notikumi tālā senatnē – aizvēsturē – laikā, kad nepastāvēja rakstība, ir ļoti grūti restaurējami. Arheoloģiskie materiāli sniedz tikai vispārīgu informāciju par cilvēku dzīvesveidu un kultūru mainību. Zinātnieki uzskata, ka pirmās cilvēku pēdas Ukrainas teritorijā datējamas jau **pirms 900 000 gadu** – laikmetā, ko arheologi dēvē par agro paleolītu. Aizkarpatos atrasts primitīvs darbarīks, kas ir miljons gadu sens. Pastāv hipotēze, ka paši senākie iedzīvotāji bijuši neandertālieši – izzudusi *Homo Sapiens* suga.

Līdzīgi kā citviet Eirāzijā, cilvēku ienākšana Ukrainas teritorijā bija saistīta ar leduslaikmetu un ledus segas pakāpenisku atkāpšanos ziemeļu virzienā. Senākie iedzīvotāji Ukrainas teritorijā piederēja t. s. Ašelas kultūrai – primitīviem vācējiem-medniekiem ar līdzīgām iezīmēm akmens darbarīku izgatavošanā no Eiropas līdz pat Korejai austrumos.

Aptuveni pirms 40 000 gadu Ukrainas teritorijā jau konstatējamas mūsdienu cilvēka – eiropēida tipa kromanjoniešu – klātbūtne. Pastāvēja primitīva dzimtu kopienas struktūra, darbarīki bija labāki, tāpēc viņi gadu tūkstošu ritējumā izspieda un nomāca senākos iedzīvotājus.

Līdz ar ledāju kušanu Ukrainas teritorijā pakāpeniski izveidojās divas dabas zonas: centrālajos un ziemeļu rajonos – **meži**, bet dienvidos un austrumos – **stepe**. Šim dabas faktoram būs ļoti liela nozīme turpmākajos Ukrainas kultūrvēsturiskajos procesos. Jau akmens laikmetā un bronzas laikmetā sāka veidoties kulturālas atšķirības to cilšu vidū, kas dzīvoja mežos, un to, kas mita stepē.

6.–4. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras sākās pārmaiņas cilvēku nodarbošanās veidā. Parādījās keramika un pirmie zemkopības

Ukrainas meži

Ukrainas stepes

un lopkopības iedīgli. Vēsturnieku vidū valda dažādi uzskati par šī fenomena cēloņiem – vieni uzskata, ka zemkopības un lopkopības sākumi bija dabisks vietējās evolūcijas process, citi tās sākumus skaidro ar pašu senāko Tuvo Austrumu zemkopju-lopkopju kultūru pastarpinātu ietekmi.

4.–2. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras Ukrainas teritorija bija tieši saistīta ar t. s. **indoeiropiešu kultūras** veidošanos. Zinātnē joprojām nav vienota viedokļa par indoeiropiešu izcelsmes vietu, tomēr viena no hipotēzēm ir, ka indoeiropiešu sākumi meklējami tieši mūsdienu Ukrainas teritorijā. Jāatgādina, ka

indoeiropiešu pirmvalodas lika pamatus mūsdienu slāvu, baltu, ģermāņu, romāņu, grieķu, persiešu (irāņu) valodu grupām.

2. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras Ukrainas teritorijā jau bija izveidojušies divi dzīvesveida modeļi – mežu zonā cilvēki bija vietsēži, kas nodarbojās ar medībām, zveju, zemkopību un lopkopību, savukārt stepju zonā dzīvoja klejotāji lopkopji. Pakāpeniski formējās arī indoeiropiešu senākās etniskās kopienas – mežu zonā sāka veidoties kultūras, kas lika pamatus nākamajiem ģermāņiem, slāviem un baltiem, savukārt stepju zonu apdzīvoja klejotājciltis: sākumā kimerieši, vēlāk skiti. Senajās irāņu valodās runājošie kimerieši un skiti bija labi pazīstami Tuvo Austrumu un Senās Grieķijas civilizācijās.

UKRAINA UN LATVIJA – VĒSTURISKĀS PARALĒLES

- Auklas keramikas kultūra, kas Latvijas teritorijā konstatējama 3.-2. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras, bija viens no indoeiropiešu kultūru atzariem.